

25 чылдың август
1-де үнүп эгелээн

ШЫН

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

№ 121
(18854)

2016 чылдың
октябрь 18
вторник

Садар өртээ хостуг

<http://shyn.ru>

12+

Электроннуг почта:

shyntuva@mail.ru

shyntuva@yandex.ru

Ажар? Каяа? Чүү?

Дуун

СТУДЕНТИЛЕР-БИЛЕ УЖУРАШКАН

Р-ниң Өөредилге болгаш эртем
дының оралакчызы, орус дыл тала-
мле кол инспектор Елена Хардинова
тскиниң күрүне университетиниң
ору Александр Аргучинцев болгаш
Тывадан өөренип турар студен-
р-биле ужурашкан. Аңаа Иркутск
айда студентилерниң президентизи
ана Седен-Дамба база журналис-
факультетиниң студентизи Айнаа
үш өөредилгезиниң дугайында та-
ырганнар.

СПОРТ МАСТЕРЛЕРИ ИЛИГ-ХЕМГЕ ЧОРААН

Елегей чергелиг спорт мастерлери:
ога Саян Ондар, самбога Альберт
үш база оларның тренери Вячеслав
ш Эйлиг-Хемниң школачылары-би-
уражып, улуг спорттун дугайында
ратпышаан, дзюдо хүрешке мас-
асстарны көргүскеннер. Школаның
тору В.М. Дамдын солун, ажыктыг
жылганы эрттирип бергени дээш,
ың төлөптиг, алдар-аттыг спорт-
ынга өөрүп четтиргенин илередип,
атап аалдап келир кылдыр чалап,
у чедишкннерни күзээн.

Бөгүн

ШАЛЫПЧЫ АЙНЫ ЧАРЛААН

ага үндүрүг чыылдазының талазы-
ктябрь 15-тен ноябрь 15-ке чедир
чы айны чарлап турар. Бо талазы-
ажылды чорудар бөлүктөрнү ко-
умуларда тургузуп, быжыглаан. Ол
ТР-ниң Чазаның Даргазы Шол-
ра-оол кол кичээнгейни үндүрүг
азынче угландыраарын чагырга
арынга чагаан.

Даарта

ЧОЧУН ЖУРНАЛИСТ 80 ХАРЛААР

ада база бир билдингир журна-
ниң бирээзи Борах Серемаа-
ндар октябрь 20-де 80 харлаар.
солуннун идепкейлиг бижикчизи
кожуунунун ажил-амыдыралын
демир-үжүүн холдан салбайн
Ол Сүт-Хөл кожуунунун Суг-
а чурттап орат, аныяк-өскенни
сургап чоруур сумунун хоочун
чызы.

ЕЛЕГЕЙ ЧЕРГЕЛИГ СИМПОЗИУМ

авага «Делегейниң хөгжүм кар-
еп симпозиум болуп эртер. Аңаа
ч. Алтайдан, Белоруссиядан, Тад-
ндан, Франциядан, Япониядан
өске-даа чурттардан төлээлер
иржир.

• Улуг өгбеге хүндүткел

"ТЫВАНЫҢ ХҮНДҮЛҮГ ХАМААТЫЗЫ" АТТЫ ТЫВЫСКАН

Тываның Улустун чогаалчызы, төөгү эртемнериниң доктору, этнограф,
РСФСР-ниң база Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажилдакчы-
зы, "Делегейниң дириг эртинези" аттың, РФ-тиң "Улустарның найыралы"
орденниң, ТР-ниң Республика болгаш Буян-Бадырды орденнериниң эди-
лекчизи Монгуш Борахович Кенин-Лопсанга Тываның Баштыңы Шолбан
Кара-оолдун Чарлыы-биле "Тываның Хүндүлүг хамаатызы" атты тывыскаан.

"Улуг өгбевиске чонумнун мурнундан
мөгейип, күдүк баскаш, "Тываның Хүндүлүг
хамаатызы" деп эң-не бедик шаңналды

тывыстым. Өгбевис кадык-чаагай, боду
кылаштап турарыңа, чер-чуртувустун
байдалын, Сергей Күжүгетовичиниң ду-

гайында сагыш-сеткили аарып айтырып
олураарын дыңнааш, дыка-ла өөрдүм.
Черле салдынмазын, кызып туттунуп,
бистиң-биле ам-даа чоруурун күзедим" —
деп, Тываның Баштыңы Шолбан Кара-оол
интернетте бодунун блогунда бижээн.

Хүндүлүг өгбевиске "Шын" солуннун
коллективи изиг байыр чедирбишаан,
кадык чаагай, ам-даа узун назылаарын
күзедивис!

• Чагыдылга – 2017

«ШЫН» — ЧОННУҢ СОЛУНУ

2017 чылдың бирги чартында «Шын» солуннун чагыдылгазы Тываның
бүгү почта салбырларында болгаш «Тывапечать» КХН-ниң киоскилеринде
бо хүннерде чоруп турар.

Ынчангаш «Шынны» үезинде чагыдып алырынче республиканың ырак-
чоок булуңнарында чурттап турар хүндүлүг чонувусту, бижикчилеривисти,
номчукчуларывысты кыйгырдывыс!

Индекс	1 айда	3 айда	6 айда
11530 — хуу кижилерге	127,22	381,66	763,32
31730 — организацияларга	137,22	411,66	823,32

Хүндүлүг чонувус! «Шын» солунну үезинде чагыдып номчунар!

РФ-ТИҢ НАЦИОНАЛ ГВАРДИЯЗЫНЫҢ СИБИРЬ ОКУГУНУҢ ШЕРИГЛЕРИНИҢ КОЛ КОМАНДЫЛАКЧЫЗЫНГА ВИКТОР СТРИГУНОВ ТОМУЙЛАТКАН

Россия Федерациязының Президентизинин 2016 чылдың октябрь 13-те № 544 Чарлыы-биле Россия Федерациязының национал гвардиязының Сибирь округунуң шериглеринин кол командылакчызы албан-дужаалга генерал-лейтенант Виктор Николаевич Стригунов томуйлаткан.

Виктор Стригунов Белгород областың Белгород районунуң Дубовое суурга 1958 чылда төрүттүнген. СССР-ниң ИХЯ-ның Харьковта шеригниң дээди училищезинин автомобиль факультетин 1980 чылда дооскаш, ол-ла училищеге взвод командиринден батальон командиринин политиктиг өөредилге талазы-биле оралакчызы албан-дужаалга депшип, 1988 чылга чедир шериг албанын эрттирип турган. Ленин аттыг шериг-политиктиг академияже 1988 чылда өөренип киргеш, ону алдын медальдыг дооскаш, 1991 – 2000 чылдарда Россияның ИХЯ-ның иштиги шеригинин Чөөн чүк округунга бригаданың кижизидикчи болгаш политиктиг ажил талазы-биле улуг инструкторундан дивизия командиринин оралакчызы албан-дужаалга чедир шериг албаны эрттирип чораан. 2002 чылда РФ-тиң Чепсектиг Күштеринин Кол штавының шериг академиязын дооскаш, Россияның ИХЯ-ның Новосибирскиде шериг институтунуң начальнигинге томуйлаткан. 2007-2016 чылдарда Россияның ИХЯ-ның Чөөн чүк регион командьлалын база Сибирьниң регион командьлалын удуртуп, дээди албан-дужаалдарына ажилдап турган.

Россия Федерациязының Президентизинин 2008 чылдың ноябрь 6-да № 1158 Чарлыы-биле генерал-лейтенант шериг эргени Виктор Стригуновка ты-выскан.

Хүндүлелдин ордени, шаңнал чепсек – Макаровтуң пистоледи, «ИХЯ-ның хүндүткелдиг ажилдакчызы» херек демдээ, Россияның ИХЯ-ның Хүндүлел биини болгаш 13 медаль шаңналдарлыг. Психология эртем-неринин кандидаты, доцент.

Национал гвардияның федералдыг албанының Тыва Республика талазы-биле килдизинин парлалга албаны.

НАЦИОНАЛ ГВАРДИЯНЫҢ ТЫВАДА УДУРТУЛGAZY

РФ-тиң национал гвардиязының шериглеринин федералдыг албанының директору – национал гвардияның шериглеринин кол командылакчызы, армия генералы Виктор Золотов национал гвардияның девискээр органнының удуртукчуларын томуйлаар дугайында дужаалына ат салган.

Россия Федерациязының национал гвардиязының шериглеринин Тыва Республика талазы-биле Федералдыг албанының

килдизинин начальнигинге полицияның полковниги Сергей Затолочный томуйлаткан.

tuvaonline.ru

• Хүннүң чугула айтыры

«КАА-ХЕМ» УУРГАЙЫНЫҢ ХӨМҮРҮ ЭҢ НЕПТЕРЕҢГЕЙ

«Енисейтранс» кызыгаарлаан харысалгалыг ниитилеге хамааржыр апарган Кызыл хоорайның одалга складынче «Тыва даг рудалары» компанияның «Каа-Хем» хөмүр-даш уургайындан «кара алдынны» хүннүң-не 300 тонна чедир эккеп дүжүрүп турар. Оон алды чүк машиназы бир хүнде ле 250 тонна чедир хереглекчилерже үндүр сөөртүптер. Хөмүрнү чедирип бергени дээш, төлевирлер чер аразының хемчээлинден хамааржыр болгаш 300 – 700 рубль аразында. Бо төлевирлер хөмүр-даштын килинден хамаарылга чокка чүгле чедиргени дээш болур.

Хөмүр-даш садып алыры-биле Кызылдың болгаш чоок суурларның чурттакчылары боттарының транспортунга кээп турарлар. Олар кирип олурдала машиназын килдээш, хөмүр өрттэн төледип ап турар.

«Октябрь 7-ден эгелеп ажилдады. Дыштаныр хүн чокка

хүнзедир ажилдаар-дыр бис. «Тыва даг рудалары» компаниядан хөмүр-дашты чаңгыс тоннада 2365 рубль 90 копейкеке садып алгаш, боттарывыстың чарыгдалдарывысты санап көргөш, ону 2720 рубльге үндүр садып, тарадып турар бис. «Каа-Хем» уургайының «кара алдынны» чон ортузунда эң нептерээн. Ындыг-даа болза Хакасиядан Аршан биле Балахтинск хөмүрүн эккеп садарын база өөренип көрүп турар бис» — деп, «Енисейтранс» КХН-ниң чигине директору Сергей Киссер тайылбырлаан.

Бистиң корр.

• Чазак Даргазының ажил-х АНЫЯКТАР КЭЭП ЭГЕЛЭЭН

Тываның Баштыңы Шолбан Кара-оол республиканың Чазаның составын тургузар ажилды уламчылап турар.

Регион баштыңының соңгулдарының соонда, сентябрь 22-де, Шолбан Кара-оол кадр талазы-биле улуг өскерилгелер болбас, ынчалза-даа күүсекчи эрге-чагырга органының 25 хуу-зун 35 хар чедир назылыг аныяктар ээлээр, бурунгаар көрүштүр аныяктарже кичээнгей салыр дээрзин дыңнатканын сагындыраал.

Удуртуп албан-дужаалдарга кордакчыларны шилип турар үеде эргелеп-башкарылга ажилына арга-дуржулгалының барын, салдыг сорулганы күүселдези дээш чүткүлдүүн, республиканың айтырыгларын кичээнгейге ап чоруурун, Тываның болгаш оң чонунуң эрге-ажыына бараан болур дээн күзелин барымдаалап турган.

Конкурс эрткеш, томуйлатканнарның бирээзи бодунуң хамааты идепкейи-биле, хөй-ниити эгелээшкннерге киржилгези-биле республикада сурагжаан сайгарлыкчы, «Новый век» теле-видеокомпания» ААН-ниң директору Максим Викторович Тунев болган. Чазак Даргазының оралакчызы албан-дужаалга ол харылзаа, информатизация адырын харыылаар, республикага радиону болгаш телевидениени сайзырадыр айтырыгны шийтпирлээр, чүге дээрже бо айтырыг хамаатыларның чыыштарына чаңгыс эвес удаа көдүрүп келген.

Аныяк удуртукчу Сибирьниң Красноярск хоорайда академик М.Ф. Решетников аттыг күрүнениң аэрокосмиктиг ат-сураглыг университетинин делегей бизнеси болгаш менеджмент факультетин дооскан, ол ышкаш АКШ-тың Нью-Йорк штатта күрүнениң университетинин «экономика бизнеси» мергежилге өөренип турган. Оон аңгыда, ол техниктиг башкарылга болгаш шынар менеджментинин иштиги аудитор системасын сайзырадыр федералдыг агентилелдин бадыткал бижинин эдилекчизи.

Максим Туневтун күш-ажылчы наамдары 2008-2009 чылдарда Кызыл хоорайга «АЙТЕК» ААН-ниң удуртулгалы-биле эгелээн. Ол бүдүрүлге тудуг кэрээлеринин күүселдезин боттандырып, инженер-техниктиг болгаш өске-даа албан черлери-биле кады ажилдап келген.

Дараазында элээн каш чылдарда — 2009-2012 чылдарда «МРСК Сибири» ААН-ниң филиалы «Тываэнерго» ААН-ге ажилдаан, аңаа билдиги специалист болгаш төлевилел удуртукчу болуп, ажылглаттыг электри энергиязын санаарының талазы-биле программалыг комплексти шийгээткен, ажилдакчыларны өөртөк, техниктиг албан-дужаалга ажилдап кылышкынын харыылап турган.

Салган сорулганы күүседир дээш чогадыкчы чоруун көргүскен, бедик мергежилдин бадыткаан Максим Тунев баштай «Тываэнерго» ААН-ниң чон-биле ажил төвүнүн начальнигинге, төп электри четкилеринин электро-энергия чедирилгезинин бөлүк начальнигинге томуйлаткан.

Чазак Даргазының чаа оралакчызы информатист технологиялар талазы-би-

ле программаның янзы-бүрү чүүлдерин хостуг башкарып шыдаар, экономиканың аңгы-аңгы адырларының информатизациязының талазы-биле билигиг, англи дылга хостуг чугаалаар кижилер болуп турар.

База бир ат-сураглыг аныяк удуртукчуну Тыва Республиканың аныяктар болгаш спорт херектеринин сайыдынга томуйлаан. Ол дээрже күрүнениң Новосибирскиде педагогика университетин 2007 чылда дооскан Адам Альбертович Текеевтир. Ол дээди өөредилге черин дооскаш, Тыва Республиканың Күш-культура болгаш спорт агентилелин эрге-хоойлу болгаш организастыг хандырылга килдизинин кол специалистинге ажилдаан, оң соонда ону республиканың «Спортка белеткел төвүнүн» — дээди спортчу мергежилдин И.С. Ярыгин аттыг школазы» күрүнени оралакчызын директорунуң оралакчызынга томуйлаткан.

2011 чылда ол ТР-ниң «Субедей» универсалдыг спорт комплекзи» күрүнениң автономнуг албан черин удурту берген. Оң удуртуп турган үезинде ол спорт комплекзин чонга чедирип турар ачы-дузазының санын көвүдеткен, хоорайжыларның болгаш найысылалдың аалчыларының дыштанырына ынак чери апарган.

Барык үш чыл дургузунда — 2012 чылдан 2015 чылга чедир Адам Текеев Тыва Республиканың Баштыңының Администрациязының, Тыва Республиканың Чазаның Аппаратының тускай төлевилелдер сайгарар эргелелин начальнигинин албан-дужаалына ажилдаан. Аңаа ол дыка хөй солун төлевилелдерни ажилдап кылган, оларның бирээзи — оргкомитеттин составына ол делегей аныяктарының «Евразияның интеллектуалдыг алдыны» бирги шуулганын белеткээри болгаш эрттирери болган.

«Субедей» спорт комплекзинин директору албан-дужаалга катап ээп келгеш, Адам Текеев оң мурнуку ат-алдарын бедидер херекти улуг күзөлдү-биле сегирип алган, бир чыл эрткенде ол албан чери Кызылдың микрорайоннарына спортчу шөлчүгөштер тударының талазы-биле хөй-ниитинин саналдарын идепкейлиг деткип эгелээн, массалыг спортту, күш-культураны болгаш амдыралдың кадык хевирин элээдилеринин болгаш аныяктарның ортузунга суртаалдаар ажилды уламчылаан. Оң мөзү-бүдүжүнүн онзагай талазы — кижилеринин бергелерин кичээнгейге алыры, дуза көргүзеринден чаам дивези деп оң коллегалары демделеп турар.

Тыва Республиканың Экономика яамызына чаа удуртукчу немешкен. Тываның Баштыңының Чарлыын езугаар экономика сайыдының бирги оралакчызына Ренат Чадамбаевич Ооржак томуйлаткан. Аныяк дарганың эрткен оруу — Россияның улустарының найырамы университеттин экономика факультетинге өөредилге, аңаа «Менеджмент» мергежилди чедип алган, Москвага аңгы-аңгы хуу компанияларга экономист директорнуң оралакчызы, а ол ышкаш Россия Федерациязының Экономиктиг хөгжүлдө бол-

гаш садыг яамызының ративтиг эргелеп-башка департаментизинин рүлгелер отчедунуң килд башкарыкчы специалист дужаалдарга ажилдап чы-

2008 чылдан 2013 чылга чедир Ренат Ооржак Тыва Республиканың Москвада эргелиг төлээ черинге ЮТР-ниң Бүрүн эргелиг төлө дузалакчызына, бирги оразынга, оң соонда төлээ ч удуртукчузунга ажилдаан.

2015 чылда Ренат Ооржак Тыва Республиканың күрүнени эрге-чагырга органына ажил-чорудулгалын баа болгаш күрүнени органны кады ажилдажылганын баа болгаш талазы-биле эргелел начальнигинин оралакчы томуйлаткан, оң соонда Республиканың Баштыңы Администрациязының Б.С. Тыва Республиканың Чаа Аппаратының информатистика департаментизинин начальниге ажилдаан, оң соонда Тыва Республиканың Чаа Аппаратының информатистика департаментизинин начальниге ажилдаан, оң соонда херектер эргелекчизинин дужаалына томуйлаткан.

Аныяк удуртукчу салт-рулгаларны күүседип, үеде чогулгалыг түннелди алыры дээш чүткүлдү руу-биле, шийтпирни д хулээп ап шыдаары-биле сайзырадылгага чүткүлдү ылгалып турар.

Конкурс шийилгезин аңаа Тыва Республиканың Администрациязының болгаш Республиканың Чазаның Аппаратының информатистика департаментинин начальнигинге аныяк билиг килдиг специалист Алисандрович Күжүгет томуйлаткан. Ол Новосибирскиниң университетинин механика факультетинин доцент, Гидродинамиканың доктору, аңаа институтунга эртем ажилдакчызы болуп ажилдаан, оң соонда Новосибирскиде «Академмедиа» КХН-ниң регионнуң ылгавыр демдугланган it-компаниязынче билиг капсырылгаларын боттандырып башкарып ажилдакчызынче шилчээ.

Аныяк кадрларны Тыва Республикада харысалгалыг болгаш албан-дужаалдарже томуйлап тургаш, Тываның Баштыңы Шолбан Кара-оол бо специалисттер боттарының билдиргелерин чоруун, дөгейленген чүүлдер чогул болгаш эргелеп-башкарылга шийтпирлеринге бы туруштарны, бодалдары чаа чоруун, эң кол чүүл — риотчүзун болгаш төрүзүринге ынакшылын, ону эки болдурар дээн чүткүлдү көргүскеннер дээрзин демделээн. «Бедик мергежилдин гаш үре-түңнелдиг ажил үндезини назы-харда эвек кол чүүл — эртем-билиг болгаш хуу шынарларын» — Шолбан Кара-оол демдегелде.

Албан-дужаалга кыры соонда, аныяк удуртукчу боттарының чогаадыкчы аргаларын долзуу-башка көргүзөр, бодунуң компетенцияны баштыңы болур, аналдарының болгаш чарыггазында кижилеринин, Тываның чурттакчыларының дүткелин чаалап алыруу ТР-ниң албан-езуу

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ БАШТЫҢЫНЫҢ АЙТЫШКЫНЫ

1989-1998 чылдарда төрүттүнгөн хамаатыларны 2016 чылдың октябрь-декабрьда Тыва Республикадан шериг албанынче келдиртиринин дугайында

1998 чылдың март 28-те «Шериг элгезинин болгаш шериг албанынчы» №53-ФЗ Федералдыг хоойун болгаш 2006 чылдың ноябрь 11-де Россия Федерациязының Чазаның Россия Федерациязының хамаатыларын шериг албанынче келдиртиринин дугайында дүрүмнү бадылаарының дугайында» №663 доктаалыг дүүштүр, 1998 чылдарда төрүттүнгөн, шериг дунда турар азы турбаза-даа аңаа уржурлуг, курлавырда эвес Россия Федерациязының хамаатыларын 2016 чылдың октябрь-декабрьда организааа келдиртир сорулга-биле:

Тыва Республикага келдиришкин Россиянын муниципалдыг районнарга турар хамаатыларын келдиришкин комиссияларын тургузар.

Дараазында чүүлдерни бадылаар: Тыва Республиканың келдиришкин комиссиязының составын (кол болгаш азыр):

Тыва Республиканың муниципал-районнарының болгаш хоорай округтарының келдиришкин комиссиязының составтарын;

Тыва Республиканың келдиришкин комиссиязының 2016 чылдың октябрь-декабрьда хуралдарының графигин;

2016 чылдың октябрь-декабрьда Тыва Республиканың муниципалдыг тур-ларынга хамаатыларны келдиртир үеде эмчи шинчилгезинин тала-иле комиссияларны эрттиреринин графигин;

2016 чылда шериг албанынче кел-ир уржурлуг хамаатыларны стацио-нал шинчилеринин болгаш эмнээринин изи-биле тускайлаан медицина ниязияларының даңзызын.

Хамаатыларны шериг албанынче келдиртир Тыва Республиканың шериг комиссариадының чыылда пунктузунун дундан Тыва Республиканың шериг комиссариадының Кызыл хоорайда да пунктузунун баазазына чорудар. Хамаатыларны шериг албанынче келдиртир турар үеде Тыва Республика-дадык камгалал яамызы:

Тыва Республиканың шериг комис-сариадының чагыын езугаар 2016 чылдың октябрь-декабрьда шериг албанынче келдиришкин үезинде хамаатыларны келдиришкин талазы-биле муниципал-тургузугларже график езугаар эмчи калистерни чорудар;

келдиришкин компаниязын эмчи калистер-биле, ВИЧ, РВ болгаш «В» аш «С» гепатиттин хыналдазынга азыр лаборантылар-биле, эргежок эмнелге-биле, медицина дериг-хем-елдери-биле, көжүр чоруур рентген тургузуглары-биле, шериг албанынче келдиртир уржурлуг хамаатыларның эмчи илгезин кылып чорудар эт-херексел аш деригелер-биле хандыра;

шериг албанынче келдиртир турар атыларга эмчинин халас шинчил-те (эмнээшкенинге) тускайжыт-ан эмчи дузазын чедирери-биле Тыва Республиканың муниципалдыг тургузугларында эмнелге албан чер-болгаш эмнелге-профилактика черлери (эмнээшкенин) стационар латорлуг) халас эмчи шинчилге-тини турарларны чорудары-биле чылда шериг албанынче келдирткен атыларның стационар шинчилгезин-гаш эмнээшкенинге тускайлаан ме-на организацияларын даңзы езугаар йлаар.

Тыва Республиканың Өөредилге шэртем яамызы шеригже келдиртир-тыг, өөредилге черинден үндүрткен арның дугайында медээлерни Тыва Республиканың шериг комиссариадының дуунда салбырларынче кириер.

Хамаатыларны шериг албанынче келдиртир турар үеде Тыва Республика-дадык камгалал яамызы:

Тыва Республиканың чыылда пунк-тынга агитаторларны тускайлаар; хамаатыларны шериг албанын-диртир турар үеде кижизидилге-ны болгаш Тыва Республиканың

чыылда пунктуларынга культура-мас-салыг хемчеглеринин талазы-биле план-нары күүседиригге деткимче көргүзөр;

3) Тыва Республиканың шериг комиссариады-биле кады Шеригже келдиришкин хунунун план-сценарийин ажылдап кылар;

4) артистерниң, бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринин, Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуннарының, Чепсектиг Күштеринин хоочуннарының, интерна-ционалчы дайынчыларның, шеригже келдирткеннерниң ада-иелеринин шеригже чоруурларның мурнунга күүселделерин, чүве чуугаалаарын организааа.

7. Тыва Республиканың Информати-зация болгаш харылзаа яамызы Тыва Республиканың шериг комиссариадының чыылда пунктузундан Россия Федерация-зының Чепсектиг Күштеринче шеригже келдирткеннерни чорудуп турар үеде «Тыва эр кижилеринин ат-алдарының дүрүмүн» тыпсырын организааа.

8. Сүмелээри болза:

1) Тыва Республика талазы-биле Иш-тики херектер яамызына:

— 2016 чылдың октябрь 1-ден декабрь 30-ге чедир полицияның нарядтарын Тыва Республиканың чыылда пунктузунче болгаш муниципалдыг районнарың бол-гаш хоорай округтарының чыылда пункту-ларынче Тыва Республиканың чыылда пунктузунче шеригже келдирткеннерни чорудуп турар үеде террорисчи актылар-ны болгаш экстремисчи үлгүдиглерни хөй улус чыылган черге болдурбазының талазы-биле хемчеглеринин комплекзин эрттирер;

— хөй-ниитинин корум-чурумун хажытканының дугайында медээлерге (онза байдалдар тургустунган тава-рылгаларда), Тыва Республиканың чыылда пунктузундан, а ол ышкаш муниципалдыг районнарың база хоорай округтарының чыылда пунктула-рындан келген дыңнадылгаларга полиция ажылдакчыларының чогуур үезинде хемчег алырын хандыра;

— шеригже келдирткеннерни авто-мобиль транспорту-биле Абакан хоорайже организааа чорудуп турар үеде чыылда пунктузунун девискээрин эргип көрбүшаан, корум-чурумну тудар со-рулга-биле Тыва Республиканың шериг комиссариадының чагыын езугаар Тыва Республиканың чыылда пунктузунун девискээринге полицияның нарядын тургузарын организааа;

2) Тыва Республиканың шериг комис-сариадына:

а) 1989-1998 чылдарда төрүттүнгөн хамаатыларны 2016 чылдың октябрь-де-кабрьда шериг албанынче келдиртиринин талазы-биле ажылды организааа;

б) шеригже келдирткеннерни шериг албанын эрттирер черлеринче органи-застыг чорударын, келдирткеннерниң шериг командаларын тургузар, шериг кезектеринин төлээлеринге оларны Тыва Республиканың шериг комиссариадының Кызыл хоорайда килдизинин келдириш-кин пунктузунга хүлээди сорулга-биле чыылда пунктузунун удуртулганының түр штадын тургузар. Тыва Республиканың чыылда пунктузунун удуртулганының түр штадының составын бодунун шиитпири-биле тодарадыр.

в) 2016 чылдың октябрь 1-ден декабрь 30-ге чедир Тыва Республиканың чыылда пунктузунун ажылын организааа;

г) Тыва Республикада ОШАЧКИ-нин үделге автомобил тускайлаарының болгаш шериг командаларын Абакан хоорайга чедир чорудуп турда орук шимчээшкенинин айыл чок чоруун хандыраарының дугайында айтыргы сайгарап көөр кылдыр Россияның ИХЯ-зының Тыва Республикада ОШАЧКИ эргелелинче чагыны кириер;

д) шеригже келдиришкинге белеткел болгаш ону эрттирер ажылдар-биле хол-башкан Россия Федерациязының хоой-лужудулгазында доктаадып тургускан хемчеглерни күүседиригге эргежок чу-гула дузаны организааа-эрге-хоойлу хевири хамаанчокка организацияларга чедирер; е) «Шериг хүлээлгезинин болгаш

шериг албанының дугайында» Феде-ралдыг хоойлуну күүседири-биле хол-баштыр организацияларның болгаш хамаатыларның үндүргөн чарыгдалда-рын 2004 чылдың декабрь 1-де Россия Федерациязының Чазаның «Шериг хүлээлгезинин болгаш шериг албанының дугайында» Федералдыг хоойлуну күүседири-биле холбаштыр Россия Федерациязының организацияларының болгаш хамаатыларының үндүргөн чарыгдалдарын дуглаарының чурумунун дугайында» № 704 доктаалыг дүүштүр эгидерин хандыра;

ж) 2016 чылдың октябрь-декабрьда Тыва Республиканың муниципалдыг тургузугларында хамаатыларны шериг албанынче келдиртир белеткээринин болгаш эрттиреринин талазы-биле ажылдың байдалына анализти кы-лыр. Шериг албанынче хамаатыларны келдирткеннинин түңнелдеринин дуга-йында медээни Россия Федерациязының Камгалал яамызынче чорудар кылдыр, Тыва Республиканың Чазаның 2017 чылдың январь 25-ке чедир, кириер.

3) Өнчүнүн кайы-даа хевири хамаан-чокка организацияларның удуртукчула-рынга:

— шериг албанынче келдиришкин-биле холбашкан чарыгдалдарда компенсацияны 2004 чылдың декабрь 1-де Россия Федерациязының Чазаның «Шериг хүлээлгезинин болгаш шериг албанының дугайында» Федералдыг хоойлуну күүседири-биле хемчеглер эрттиргени-биле холбаштыр Россия Федерациязының организацияларының болгаш хамаатыларның үндүргөн чары-галдарына компенсация тыпсыр кылдыр эргежок чууга документтерин муниципалдыг тургузуглар Тыва Республиканың шериг комиссариадының тус-тус килдис-теринче кириер.

— шериг албанынче келдиришкин-биле холбаштыр муниципалдыг тур-гузугларның хемчеглеринге хамаа-рыштыр Тыва Республиканың шериг комиссариадының килдистеринче кел-диришкинге таварышканнарың чогуур үезинде келирин хандыра-биле кый-гыртышкын бижикирин хамаатыларның ажылдап (өөренип) турар черинге чогуур үезинде тыпсырын хандыра.

4) Кызыл хоорайның мэриязы Тыва Республиканың шериг комиссариады-биле дугуржуп тургаш, «Орус культура төвү» муниципалдыг автономнуг албан черинин көрүкчүлөр залын үчет-келди-ришкин ажылының талазы-биле чыыш эрттирери-биле 2016 чылдың сентябрь 26-27-де, Шеригже келдиришкин хүнүн эрттирери-биле 2016 чылдың ноябрь 15-те тускайлаар.

5) Тыва Республиканың муници-палдыг районнарының болгаш хоорай округтарының чагырга даргаларына-келдиришкин комиссияларының дар-галарына:

— шериг албанынче келдиришкин-би-ле холбашкан хемчеглерни белеткээринге

эргежок чууга техниктиг ажылдакчылар-ны тускайлаары болгаш оран-саваларны тыпсыры-биле Тыва Республиканың шериг комиссариадының килдистеринин начальнигинден чагыгларны Россия Федерациязының Чазаның 2006 чылдың ноябрь 11-де «Россия Федерациязының хамаатыларын шериг албанынче кел-диртиринин дугайында дүрүмнү ба-дылаарының дугайында» №663 доктаа-лынга дүүштүр хүлээп алыр;

— шериг албанынче келдири-биле холбаштыр хамаатыларны муниципалдыг районнарың болгаш хоорай округтарының келдиришкин пунктула-рынче, а ол ышкаш Тыва Республиканың чыылда пунктузунче чедирер кылдыр тускайлаан транспорт херекселдеринин техниктиг байдалдарының хыналдазын болгаш хамаатыларның айыл чок ар-гыштырылганын организааа;

— Тыва Республиканың муниципалдыг районнарынга болгаш хоорай округта-рынга Шеригже келдиришкин хүнүн эрттирер. Россия Федерациязының Чепсектиг Күштеринге шериг албанынче келдирткен хамаатыларны байырлыг байдалга үдээр;

— хоойлу езугаар барымдаазы чок тур-да шериг албанынче келдиришкин-биле албан-хүлээлгезин 27 харга чедир эрт-тирбээн хамаатыларга хамаарыштыр ай-тыргыны келдиришкин комиссиязының хуралына айда бирден эвээш эвес катап сайгарар;

— 2016 чылдың октябрь-декабрьда муниципалдыг тургузуглардан хамаа-тыларны шериг албанынче келдирт-кен түңнелдеринин дугайында медээни Тыва Республиканың келдиришкин комиссиязының даргазынче 2016 чылдың декабрь 30-ге чедир кириер.

9) 2016 чылдың март 30-де Тыва Республиканың Баштыңының «1989-1998 чылдарда төрүттүнгөн хамаатыларны 2016 чылдың апрель-июльда шериг алба-нынче келдиртирер организааа-рының болгаш Тыва Республиканың келдириш-кин комиссиязының составын болгаш муниципалдыг районнарың болгаш хоорай округтарының составтарын бадылаарының дугайында» №62-РГ ай-тышкынын күжүн чидерген деп санаар.

10) Бо айтышкынын «Тувинская правда» болгаш «Шын» солуннарда пар-лаар, «Эрге-хоойлу медээлеринин албан езузунун интернет-порталына» (www.pravo.gov.ru) болгаш «Интернет» инфор-мация-телекоммуникация четкизинде Тыва Республиканың албан-езузу-нун сайтына кириер.

11) Бо айтышкынын күүселдезинге контрольду Тыва Республиканың Баш-тыңының Администрациязының болгаш Чазак Аппаратының Регионун айыл чок чорук департаментинге дагзыр.

Тыва Республиканың Баштыңы
Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2016 чылдың сентябрь 28
259-РГ

2016 чылдың сентябрь 28-те Тыва Республиканың Баштыңының
№259-РГ айтышкыны-биле бадылаан

Тыва Республиканың келдиришкин комиссиязының СОСТАВЫ

Кол состав:

Шолбан Валерьевич Кара-оол — Тыва Республиканың Баштыңы, даргазы;

Юрий Иванович Марков — Тыва Республиканың шериг комиссары, дарганың оралакчызы;

Шончалай Сорук-ооловна Мон-гуш — Тыва Республиканың шериг комиссариадының шериг-эмнелге комиссиязының фельдшер, секретары.

Комиссиянын кежигүннери:

Воверис Витас — Тыва Республика-нын шериг комиссариадының шериг-эм-нелге комиссиязының терапевт;

Елена Владимировна Глушкова — Тыва Республиканың шериг комиссариадының шериг-эмнелге комиссиязының диш эмчизи;

Надежда Викторовна Долганова — Тыва Республиканың шериг комис-сариадының шериг-эмнелге комис-сиязының психиатры;

Ольга Дмитриевна Думен-Баир — Тыва Республиканың шериг комиссариадының

шериг-эмнелге комиссиязының карак эмчизи;

Олег Борисович Литовченко — Тыва Республиканың шериг комиссариадының шериг-эмнелге комиссиязының кеш эм-чизи;

Александр Федорович Лобанов — Тыва Республика талазы-биле иштиги херек-тер сайыды (дугуржулга езугаар);

Күдер Кенденевич Монгуш — Тыва Республиканың кадык камгалал сайы-дының оралакчызы;

Ульяна Хүлер-ооловна Нурсат — Тыва Республиканың Шериг комиссариадының чанында республиканың ада-ие коми-тединин даргазы;

Татьяна Оюновна Санчаа — Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем сайыдының хүлээлгезин күүседип турар;

Нелли Александровна Седип — Тыва Республиканың шериг комиссариадының шериг-эмнелге комиссиязының кезер эмчизи;

(Уланчызы 4-кү арында).

(Тенчүзү, Эгези 3-кү арында).

Ольга Валерьевна Скиданова — Тыва Республиканың шериг комиссариатының шериг-эмнелге комиссиязының отоларинголог эмчизи;

Людмила Шангыровна Тас-оол — Тыва Республиканың күш-ажыл болгаш социал политика сайыды (альтернативтиг хамааты албанга хамаарышкан айтырыглар талазы-биле);

Ирина Викторовна Третьякова — Тыва Республиканың Шериг комиссариатының шериг-эмнелге комиссиязының невропатологу;

Курлавыр состав:

Анатолий Партизанович Дамба-Хуурак — Тыва Республиканың Чазааның Даргазының оралакчызының хүлээлгезин күүседип турар, даргазы;

Антон Сергеевич Бескровных — Тыва Республиканың шериг комиссариатының хамаатыларны шериг албанынче келдиреринге болгаш чыырынга белеткел килдизиниң начальнигиниң хүлээлгезин күүседип турар, дарганың оралакчызы;

Виктория Викторовна Музалева — Тыва Республиканың шериг комиссариатының шериг-эмнелге комиссиязының эмчи сестразы, секретары.

Комиссияның кежигүннери:

Айлана Хурагановна Делгер — Тыва Республиканың күрүнениң «Хоорай поликлиниказы» кадык камгалал албан чериниң карак эмчизи;

Андрей Андреевич Каң-оол — рес-

публиканың психиатрия эмнелгезиниң психиатр эмчизи;

Азита Седиповна Кажин-оол — Тыва Республиканың Кадык камгалал яамызының кол специалисти;

Галина Николаевна Корж — Республиканың №1 эмнелгезиниң кардиолог эмчизи;

Ирина Валерьевна Леонова — Тыва Республиканың кеш аарыглары эмнелгезиниң кеш эмчизи;

Ираида Сааяевна Майнакова — республиканың №1 эмнелгезиниң невропатолог эмчизи;

Елена Ондаровна Саая — Тыва Республиканың күш-ажыл болгаш социал политика сайыдының оралакчызы (альтернативтиг хамааты албанга хамаарышкан айтырыглар талазы-биле);

Александр Александрович Соломатов — Тыва Республиканың «Стоматология поликлиниказы» бюджет албан чериниң диш эмчизи;

Март-оол Сергеевич Тарначы — Тыва Республика талазы-биле ИХЯ-ның хөй-ниитиниң корум-чурум камгалаар талазы-биле полиция начальнигиниң оралакчызы (дугуржулга езугаар);

Владимир Маадырович Монгуш — Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем сайыдының оралакчызы;

Долаана Дамдынчаповна Ховалыг — республиканың №1 эмнелгезиниң кезер эмчизи.

2016 чылдың сентябрь 28-те Тыва Республиканың Баштыңының №259-РГ айтышы-биле бадылаан

«Тыва Республика Кызыл хоорай» хоорай округунун

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ БАШТЫҢЫНЫҢ ЧАРЛЫКТАРЫ

Тыва Республиканың күрүнө шаңналдары-биле шаңнаарының дугайында

Чоннуң чаңчылдарын болгаш тыва өгнү кылып белеткээриниң талазы-биле чаңчылчаан мергежили, көдээ ажил-агый сайырадырынга улуг салышкыны дээш «Буян-Бадырты» орденниң III чергези-биле Эрзин кожунунун Мөрен сумунда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Орус Сандыкчапович НАМДАЛДЫ шаңнаар.

Көдээ ажил-агый талазы-биле ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш «Тыва Республиканың алдарлыг малчыны» хүндүлүг атты Тес-Хем кожунунун Шуурмак суурда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Доржу Васильевич БУРБУГЕ, Тес-Хем кожунунун Берт-Даг суурда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Өнер Сандаковна ТЫТ-ОЛГА тыпсыр.

Күш-ажылчы чедишкinnerи болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы дээш «Тыва Республиканың алдарлыг ажилдакчызы» хүндүлүг атты Чаа-Хөл кожунда хуу сайгарлыкчы Николай Доржуевич ДАВААГА, Эрзин кожунунун Хоочуну Тамара Тадар-ооловна ХОБИГАГА тыпсыр.

Тыва Республиканың Баштыңының хүлээлгезин түр күүседип турар Ш. КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай

2016 чылдың сентябрь 8 №142

Шаңнаарының дугайында

Кадык камгалал талазы-биле күш-ажылчы чедишкinnerи дээш Тыва Республиканың Баштыңының Хүндүлел бижиин Тыва Республиканың кадык камгалалының «Чаа-Хөлдүн төп кожун эмнелгези» күрүнениң бюджет албан чериниң терапия салбырының санитарказы Мария Кыргысовна БАДЫ-ХӨӨГЕ, Тыва Республиканың кадык камгалалының «Чаа-Хөлдүн төп кожун эмнелгези» күрүнениң бюджет албан чериниң Шаңчы суурда фельдшер-акушер пунктузунун эргелекчизи Лидия Түлүшевна НОРБУГА, Тыва Республиканың кадык камгалалының «Эрзиниң төп кожун эмнелгези» күрүнениң бюджет албан чериниң психиатр эмчизиниң эмчи сестразы Людмила Боовеевна ХОРБААГА тыпсыр.

Көдээ ажил-агый талазы-биле ачы-хавыязы болгаш ак сеткилдиг күш-ажылы дээш Тыва Республиканың Баштыңының Хүндүлел бижиин Тес-Хем кожунунун Ак-Эрик суурда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Будусан Самдановна ДАКУУГА, Эрзин кожунунун Мөрен сумунда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Ким Энгеевич КЫРГЫСКА, Чаа-Хөл кожунунун Чаа-Хөл суурда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Дукар-оол Донгакович МАСКЫР-ОЛГА, Эрзин кожунун чагыргазының көдээ ажил-агый эргелелиниң начальниги Татьяна Арахчаевна СААЯГА, Чаа-Хөл кожунунун Чаа-Хөл суурда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Александр Кыргысович ЧИГДЕНГЕ тыпсыр.

Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы болгаш күш-ажылчы чедишкinnerи дээш Тыва Республиканың Баштыңының Хүндүлел бижиин Тес-Хем кожунун чагыргазының өөредилге эргелелиниң кол специалисти Светлана Шыырак-Караевна ООРЖАККА тыпсыр.

Тыва Республиканың Баштыңының хүлээлгезин түр күүседип турар Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2016 чылдың сентябрь 8 №143

А.Ч. Намчаага «Тыва Республиканың алдарлыг чылгычызы» хүндүлүг атты тыпсырының дугайында

Чылгы малды өстүреринге ачы-хавыязы болгаш көдээ ажил-агый адырынга хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы дээш «Тыва Республиканың алдарлыг чылгычызы» хүндүлүг атты Эрзин кожунунун Сарыг-Булуң сумунда хуу дузалал ажил-агыйының баштыңы Алексей Чудунович НАМЧААГА тыпсыр.

Тыва Республиканың Баштыңының хүлээлгезин түр күүседип турар Ш. КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай

2016 чылдың сентябрь 9 №144

Тыва Республиканың күрүнө шаңналдары-биле шаңнаарының дугайында

Культураны болгаш уран чүүлү сайырадырынга салышкыны болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш Тыва Республиканың «Шылгараңгай күш-ажылы дээш» медалы-биле Тыва Республикада күш-ажылдың хоочуну Александр Мургутеевич САЛЧАКТЫ шаңнаар.

Өзүп оран салгалды өөредиринге болгаш кижиздеринге хууда салышкыны болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш «Тыва Республиканың Улустун башкызы» хүндүлүг атты Тыва Республикада «Тывада Республиканың лицей-интернады» күрүнениң автономнуг өөредилге албан чериниң орус дыл болгаш литература башкызы Валентина Евгеньевна ШЕЛУДЬКОГА тыпсыр.

Тыва Республиканың Баштыңы Ш. КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай

2016 чылдың октябрь 10 №166

Тыва Республиканың күрүнө шаңналдары-биле шаңнаарының дугайында

Кадык камгалалын сайырадырынга улуг үлүг-хуузу болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы дээш Тыва Республиканың Баштыңының Хүндүлел бижиин-биле шаңнаары болза:

Чойган Чечек-ооловна ДОКПЕР-ОЛДУ — «Эм-таң аймааның шынарын хынаар болгаш сертификация тыпсыр төп» Тыва Республиканың күрүнениң бюджет кадык камгалал албан чериниң директору.

Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы болгаш кадык камгалал адырынга чедишкinnerи дээш «Тыва Республиканың кадык камгалалының алдарлыг ажилдакчызы» хүндүлүг атты тыпсыры болза:

Тамара Алексеевна АСТАШЕВАГА — «Халдавырлыг аарыглар эмнелгези» Тыва Республиканың күрүнениң бюджет кадык камгалал албан чериниң халдавырлыг аарыглар эмчизи;

Светлана Николаевна БАЛАБАНОВАГА — «Тыва Республиканың перинаталдыг төвү» Тыва Республиканың күрүнениң бюджет кадык камгалал албан чериниң экономика килдизиниң начальниги;

Татьяна Дуюнгаровна ДОНГАККА — «Кызыл кожунунун төп эмнелгези» Тыва Республиканың

келдириштин комиссиязының составы

Кол состав:

Владислав Товариштаевич Ховалыг — Кызыл хоорайның мэри, даргазы (дугуржулга езугаар);

Александр Юрьевич Белодеров — Тыва Республиканың шериг комиссариатының Кызыл хоорай талазы-биле килдизиниң начальниги, дарганың оралакчызы (дугуржулга езугаар);

Елена Валерьевна Василькина — Тыва Республиканың шериг комиссариатының Кызыл хоорай талазы-биле килдизиниң фельдшери (дугуржулга езугаар);

Комиссия кежигүннери:

Анжелика Александровна Дитрих — Кызыл хоорайның мэриязының өөредилге, аныяктар политиказы болгаш спорт талазы-биле департаментиниң начальниги (дугуржулга езугаар);

Адалина Артуровна Мандан-Хорлуу — Тыва Республиканың шериг комиссариатының Кызыл хоорай талазы-биле шериг-эмнелге комиссиязының эмчизи;

Андрей Петрович Мельников — Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының Кызыл хоорай талазы-биле эргелелиниң хөй-ниитиниң корум-чурумун камгалаар полициязының начальнигиниң оралакчызы (дугуржулга езугаар);

Мира Федоровна Чондан — Кызыл хоорайда чонну ажилга хаара тудар төптүн директору (альтернативтиг хамааты албанга хамааржыр айтырыглар талазы-биле).

Курлавыр состав:

Сергей Сергеевич Хертек — Кызыл хоорайның мэриниң эрге-айтырыгларының талазы-биле оралакчы, даргазы (дугуржулга езугаар);

Владимир Григорьевич Казанов — Тыва Республиканың шериг комиссариатының Кызыл хоорайда килдизиниң келдириштин салбырының начальниги (дугуржулга езугаар), дарганың оралакчызы;

Кырык-Кара Санчай-ооловна — «Кызыл хоорайның хоорай поликлиниказы» күрүнениң кадык камгалал албан чериниң эмчи сестразы (дугуржулга езугаар), секретары.

Комиссияның кежигүннери: Владимир Владимирович Еников — Россия Федерациязының Иштики херектер яамызының Кызыл хоорай талазы-биле эргелелиниң четпестер херектериниң талазы полициязының участок төлээле начальниги (дугуржулга езугаар);

Урана Алдын-ооловна Кюрю — хоорайда чонну ажилга хаара төптүн килдис специалисти (альтернативтиг хамааты албанга хамааржыр айтырыглар талазы-биле).

Чодураа Геннадьевна Ондаровна — Тыва Республиканың №1 эмнелгезиниң психиатр эмчизи.

Снежана Сергеевна Ким — хоорайның мэриязының өөредилге департаментиниң методизи.

күрүнениң бюджет кадык камгалал албан чериниң салбырының эргелекчизи;

Белекмаа Доржуевна МОНГУШКА — Тыва Республиканың кадык камгалал сайыдының бирги оралакчысы;

Мария Кыргысовна НАКСЫЛГА — «Тыва Республиканың медицинаның информатика-аналитика күрүнениң бюджет албан чериниң регионалдык камгалал программаларының мониторингизи килдизиниң начальниги;

Валентина Леонтьевна ОЧУР-ОЛГА — Тыва Республиканың кадык камгалалының хоочуну.

Ада-чурттун радио дамчыдылганының сайлыгы киирген улуг үлүг-хуузу болгаш хөй чыл үре-түңнелдиг ажилы дээш «Тыва Республиканың алдарлыг ажилдакчызы» хүндүлүг атты тыпсыры;

Саяна Май-ооловна ОНДУРГА — күрүнениң «Тыва» теле-радио дамчыдылга компаниязы телевидениениң национал дамчыдылга бөлүмүнүн тукчу редактору;

Тавалай Чилбакаевич САЛЧАККА — Тыва Республиканың күш-ажылдың хоочуну.

Культура адырынга ачы-хавыязы болгаш хөй чылдарда үре-түңнелдиг ажилы дээш «Тыва Республиканың культураның алдарлыг ажилдакчызы» хүндүлүг атты тыпсыры болза:

Откун Монгушович ДОСТАЙГА — «Хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы дээш» медалы-биле Тыва Республикада күш-ажылдың хоочуну Александр Мургутеевич САЛЧАКТЫ шаңнаар.

Өзүп оран салгалды өөредиринге болгаш кижиздеринге хууда салышкыны болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг күш-ажылы дээш «Тыва Республиканың Улустун башкызы» хүндүлүг атты Тыва Республикада «Тывада Республиканың лицей-интернады» күрүнениң автономнуг өөредилге албан чериниң орус дыл болгаш литература башкызы Валентина Евгеньевна ШЕЛУДЬКОГА тыпсыр.

Тыва Республиканың Баштыңы Ш. КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай

2016 чылдың октябрь 10 №166

Тыва Республиканың күрүнө шаңналдары-биле шаңнаарының дугайында

Кадык камгалалын сайырадырынга үлүг-хуузу болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг ажилы дээш Тыва Республиканың «Шылгараңгай күш-ажылы дээш» медалы-биле Тыва Республикада күш-ажылдың хоочуну Александр Мургутеевич САЛЧАКТЫ шаңнаар.

Дыртын Намдаковна ОЮНУ — «Республиканың СПИД болгаш халдавырлыг аарыгларга удур профилактика талазы-биле төвү» Тыва Республиканың күрүнениң бюджет кадык камгалал албан чериниң эпидемиолог эмчизи;

Татьяна Монге-Назыновна ОНДАРНЫ — Дээш профессионал өөредилгениң «Тываның күрүнө университети» күрүнениң федералдыг бюджет өөредилге адырының «Кадыкшыл төвү» эртем-өөредилге бөлүмүнүн кадыкшыл төвүнүн кол эмчизи;

Виктор Павлович ХАЙЖОКТУ — «Туберкулезди диспансер» Тыва Республиканың күрүнениң бюджет кадык камгалал албан чериниң мониторинг кабинетиниң эргелекчизи.

Тыва Республиканың Баштыңы Ш. КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай

2016 чылдың октябрь 7 № 165

тиң транспорт сайыдының
четтиришкин бижиин ТР-нің
оффеcсионал өөредилгезиниң
“Гыаавототранс” өөредилге
бинадының директору Сергей
Белоусовка тывыскан.

Октябрь 14-те республиканың Іс-шаралар жоспарына сәйкес чыгарылып жаткан «Орун-Орун» атты жаңа орук ажил-агыйының тур-гунганындан бээр 80 чылынга таш Орук ажил-агыйының алдакчыларының хунүнге ту-рааткан байырлыг хурал болуп кен. Аңаа Тываның Баштыңы Иван Кара-оол, ТР-ниң Дээди алының Даргазы Каң-оол Да-хиржи, байыр чедирбишаан, к ажил-агыйының ажилчы-ныга болгаш хоочуннарынга үнө шаңналдарын тывыскан.

и-тин транспорт сайыдының четтиришкн бижиин ТР-ниң регионал өөредилгезиниң "Тыва-анс" өөредилге комбинанының директору Сергей Белоусов, "Орук тудуг-орт" бүдүрүлге кооперативиниң директору Галина Маслова, "Кызыл орту" федералдыг бүдүрүлгениң директор аялының талазы-биректорунуң оралакчызы Шолжугет, Тываның Баштыңының четтиришкн бижиин Бүрөнкак участогунуң "Сарыг-Септин" ишпелге-тудуг эргелели" КХН-ниң директору Валерий Коровин, Тываның Баштыңының Хүндүлел бижиин-биле Федералдык орук агентствозунуң "Енисей" филиалының директору автоорук эргелелиниң техниктиг директоруның начальнигиниң оралакчызы Наталья Матвеева шаңнаткан. "Тыва Республиканың алдарлыг ажилдак-кундүлүг атка ТР-ниң автоорук эргелелиниң чолчаакчызы Алексей Араажы талат болган.

ин Дээди Хуралының Хүндүлел
ери-биле Федералдыг орук
юзунун «Енисей» М-54 автоорук
иниң автомобиль оруктарының
тының, кадагалалының болгаш
тика килдизиниң начальнигиниң
чызы Галина Саар, "Сарыг-
орук септелге-тудуг эргелели"
тракторист-машинизи Григорий
орук тудуг-транспорт" бүдүрүлгө
тивиниң автогрейдер машинизи
ракчаа, "Восток" КХН-ниң орук
нун тудуг монтаж ажилдарының
Алексей Федулов, ТР-ниң авто-
эргелелиниң техниктиг хайга-
килдизиниң инженери Наталья
ва шаңнаткан.

Даш-оол МОНГУШ.

МЕРГЕЖИЛИНИҢ «ХААННАРЫ»

● Фоторепортаж

Орук ажыл-агыйынын
ажылдакчыларының профессио-
нал байырлалының бүдүүзүндө
орукчуларның боттарының хүн-
бүрүдө ажылдап турар күчүлүг
машина-техниказын канчаар
шиңгээдип, башкарып өөренип
алганын көргүскөн солун маргыл-
даазы Каа-Хем кожууннун Суг-Бажы
суурунч адаанда делгем шөлгө бо-
луп эрткен.

Ук марғылдааның бо чылгы эрттирик-чизи – Тываның орук ажил-агыйының удуртукчузу Диинмей Балбан-оол аңгы-аңгы черлерден келген командаларның кижигүннеринге байырын чедиргеш, республиканың орук ажил-агыйы тургустунгаш, таптыг-ла 80 чыл болуп турарын онзагайлап айткан.

Шынал-ла, Тываның автоорукчулары 80 чылдарның ишинде республиканың ырак-узак булуңнарында чурттап турар чонга чогумчалыг амыдыралды тургузуп, үлетпүр болгаш кедээ ажыл-агый бүдүрүлгелериниң, социал адырның албан черлериниң болгаш өске-даа организацияларның үзүк-соксаал чок ажылын хандырып турар чугула адыры бооп келген. Республиканың чедери берге черлеринде туттунган оруктар, көвүрүглер бүгү чонга өөрүшкү, бурунгаар базым болбайн канчаар.

Ол солун мөөрөйге киржири-биле Өвүр, Чөөн-Хемчик, Каа-Хем кожууннарнын, Абазаның орук-тудуг участоктарынын, Кызылда орук-тудуг трестин, «Тываның оруктары» КХН-нин шилиндек командалары киришкеннер. Ол дээрге бульдозерлер, автогрейдерлер, экскаваторлар башкарыкчылары, КАМАЗ машинаның чолаачызы деп хевирлерге чүү хире бедик арга-дүржүлгалыын көргүскеннер.

Тыламы орукчулары кыштын чыкыламы соогунда-даа, чайның кончуг изинде-даа берге байдалдарда оруктарга ажилдап өөрөнгөн дуржулгазын, бедик мергежилдин болуп эрткен маргылдаа-да херек кырында бадыткадылар. Олар боттарының башкарып турар нарын техниказын билиринич талазы-биле «хааннар» деп чүвени мөөрей үезинде көргүстүлөр.

Бульдозерлер, экскаваторлар, автогрейдерлер башкарыкчылары күчүлү техникасын дыка эки башкарып, хажык чок кылдыр «хай деп чагырып» алганының тодаргай чижектерин маргылдаа үезинде ону көрүп келген чонга херек кырында көргүстүлөр.

Мөөреиниң эң солун, көрүштүг кеззэнге күчүлүг экскаваторларның башкарыкчылары 2 литрниң чук савазында долдур кудуп каан сугну экскаваторнун ускуужунга салып каарга, ону техниказын билдилиг башкарып тургаш, чанында доскаарның кырында тургузуп каан 3 пластмасс бичии стаканнарже элчештир долдур кудары кончүг солун болду.

Бир чамдыктары техниказын шын башкарып шыдавайн экскаваторунуң ускуужунда салып каан суун көдүрүп бар чыткаш, төп-даа алырлар. Өскөлери сугну

стаканнарже кудар дээш, ону өскээр-даа кудуп шаг болдулар. Ынчап, чадажып турда, мөөрейнің айтып каан үе-шагы база төнүп каар.

Экскаваторлар башкарыкчыларының аразындан Тываның орук-тудуг трезиниң командазының кежигүнү Вадим Аракчаа сугну стаканнарже кудар мөөрейге шыларап үндү. Ол, шынап-ла, анаа холу-биле суг кудуп турар чүве-биле демей кылдыр, күчүлүп техниказын уран мергежилдиг башкарып билирин көргүзүп тургаш, тилелгени чедип алды.

Бир чамдык көрүкчүлөр экскаваторнун ускуужунун иштинге баскетбол бөмбүүн салгаш, ону баскетбол шидиниң төгериинче кири октаарын, КАМАЗ-тарнын чолаачыларынын шаптаразынын черлерге машинасын шалыпкын башкарып билириниң талазы-биле шыналдаларынын солун мөөрейин база көрүп турдупар.

Ийи шак ажыг үргүлчүлзэн маргылдааның түннелинде команда талазы-биле бирги черни «Тываның оруктары» КХН-ниң найыралдыг командазы чаалап алды. Ийиги, үшкү черлерни республиканың

Тываның орук-тудуг трезинин
командазының кижигүнү Вадим
Аракчаа сугну стаканнарже кудар
мөөрейге шылгараан.

Экскаваторлар башкарыкчыларының аразына сугну
стаканнарже кудар мөөрей үезинде.

Маргылдааның киржикчилери.

Экскаваторну, ускуужуну, иштинге баскетбол бөмбүүн салгаш, ону баскетбол шидиниң төгериинче кири октап турары.

орук-тудуг трезиниң болгаш Абазадан келген командалар алганнар.

Мөөрейнin хевир бүрүзүнге шылгарааннарға 5 муң рубль өртектиг автомобильге чоруур соодукчулар, ийги черни злзэннерге язы-бүрү зэрилдер зэрер дериг-херекселди, үшкү черни алганнар автомагнитолалар-биле шаңнатканнар.

Маргылдааның эң-не кол сорулгаларының бирээзи — ажилчын мергежилдерге аныяк-өскенни хөйү-биле хаара тудуп, орукчуларның мергежилин бедидип, арга-дуржулга солчуп, аныяк-өскенни ол мергежилдерге хаара тудары болган. Ооң уламындан Кызылдың транспорт техникумунуң сургуулдарын шииткекчилерниң дузалакчыларынга хаара туткан.

Владимир ЧАДАМБА.

Авторнун тырттырган чуруктары.

«ШЫННЫҢ» почтазындан ПОЧТАЧЫ ИЗИГ БАЙЫР

«Шын» солунну дамчыштыр ооң Улуг-Хем кожуунун Эилиг-Хем сумуда номчуучуларынга солуннуң чагыдылгазынга доктаамал киржилгези дээш, өөрүп четтиргенимни илереттим. Олар дээрже Март-оол Кыргысович Дамдын, Тамара Доваадоровна Чечек-оол, Ховалыг Эникович Чечек-оол, Любавь Александровна Сат, Наталья Кыргысовна Сат, Тамара Сергеевна Тойбу, Сергей Түлүшев Сувак, Мария Доңаковна Лама, Борис Кыргысович Ипанай, Валентина Михайловна Дақыр-оол дээш өскелер-даа-дыр.

Көзүңде өөрүшкү-маңнайлыг, омак-сергек, каң-кадык, аас-кежиктиг бооруңарны күзедим.

Почтачы изиг байыр-биле Силерниң Даяна Хандываа, Эилиг-Хем сумузунун почтаьону.

АДА-ӨГБЕЛЕРИВИС ХОНАШТАРЫН ЭРГЭЭШ...

Чоокта чаа Бай-Тайга кожуунун Бай-Тал сумузунун девискээринде дыка-ла чараш, бойдус чурумалдыг ада-өгбевистиң чурттап чораан чуртун, хонаштарын эргип, аймак-чонувус чыгып алгаш чораанывыс бистерге дыка-ла өөрүнчүг база аныяк-өскенге өөредиг, улуг «идиг» болган деп санаар мен. Мындыг чараш чыышты Кызыл хоорайда чурттап чоруур Шолбан Токус-оолович, Ольга Шуртуевна Донгактарның өг-бүлөзи изиг күзели-биле удуртуп баштаан. Лама башкыларывысты чалап алганы бистиң аймакка канчаар-даа аажок улуг өөрүшкү болган.

Бай-Тал сумузунун Субурганын таварып, аңаа доктаа-гаш, хүндүткел езу-биле тейлеп, чалбарып, долганып алдывыс. Ол Субурганы кылып кааны кайгамчык чараш, онзагай, ханы уткалыг болду. Бай-Тайга кожуунда бистиң чаңгыс чер-чурттугларывыстың уран-шеверин, чүдүлгелин, хүндүткелин бедиин, үнелелдин, ханы уткалыг бадыткап турар. Субурганның таваан салган ус-шеверлеривиске хүндүткел-биле черге чедир мөгейдивис. Чалап алган улуг Башкыларывыс база боттарының дылында чарашсынып, суйбал, мөгейип, чүдүп, улуг хүндүткел-биле со-нуургап турдулар.

Орук ара халдып бар чорувуста, бистиң өгбелеривис Элчей Хомушкучевна Донгак база уруу Антонина Биче-ооловна Монгуш, мээң бээм Солак Хомушкучевна Донгак ада-иезиниң чурттап чораан хонаштарын, Доора-Дагны көргөш, өөрүп, чаш чораанын, ада-иезиниң канчаар малын малдап чораанын сактып, мурнун былаажып чугаалап чордулар. Өгбелеривис өөрээнинден сагыш-сеткили куюмналып, өөрүшкүнүң кара чаштары бадып турганын эскердим. С.Х. Донгак Доора-Дагны көргөш, чүге ынчаар адаанын, ооң төөгүзүн биске хөөрөп чорду.

Шынап-ла, бо аймак дээрже ада-өгбелери шупту узун назылыглар, солуннарда-даа үнүп турган, кырган-иевистиң 102 харлаанының чалалгазы безин бар. Ачазы (бистиң «кырган-адавыс») Донгак Чылбак-оолович Хомушкучев 97 харлыында «кызыл дустаан», өөнүң ишти Салчак Баку (Кууран) 1988 чылда 104 харлааш, «бурган-наан». Беш ажы-төлдү чырык

черге бодараткан. Дун оглу Чимит Хомушкучев Донгак ужудукчу чораан (өөнүң ишти орус, кыс уругларлыг чораан деп дыңнаан бис). Аравыс ырай берген, аныяанда-ла ужар-хемеге чорааш, чок болган. Ийи дугаар оглу Шой-Сюрюн Хомушкучев Донгак 82 харлыында «кызыл дустаан», үш дугаар уруу Элчей Хомушкучевна Донгак 86 харлыг, Ак-Довурак хоорайда чурттап чоруур. Ооң чаңгыс кызы Антонина Биче-ооловна, күдээзи Николай Серетович Монгуштар дерт кыстарлыг, 4 кыс, бир оол уйнуктарлыг. Дерт дугаар оглу Солак Хомушкучев Донгак 79 харлыг, хүндүлүг дыштанылгада, Ак-Довурак хоорайда чурттап чоруур. Ооң улуг кызы Татьяна Солаковна Ооржак ийи оолдуг, бир кыстыг, 3 оол, 2 кыс уйнуктарлыг. Ортун оглу Хүлер-оол Солакович, кенни Сайлык Хүлер-ооловна Хертектер ийи кыстыг, бир оолдуг, 4 уйнуктуг. Хеймер оглу Александр Солакович, кенни Шон-алай Сааяевна Донгактар ийи оолдуг. Беш дугаар кызы Роза Хомушкучевна Донгак 64 харлыында чок болган. Ооң улуг оглу Шолбан Токус-оолович, кенни Ольга Шуртуевна Донгактар ийи оолдуг, бир кыстыг. Орлан Токус-оолович, кенни Оюмаа Кош-ооловна Донгактар ийи оолдуг.

Черле ынчаш агаар-бой-дустун арыын, тайгазыг, чуксуг, дыка-ла аяс хүн хүннел турду. Ада-өгбелеривистиң кидис-өөн тип чораан хонажы Ала-Белдиг деп күзээңге доктаап одаглангаш, ак шайывыс чажып чалбардывыс. Тибеттен келген башкывыстың шыдамын, черле доңмас, сыннарда чанагаш маңнап турар. Чамбал башкывыс: «Тибеттин

харлыг тайгаларында дадыккан, өөрөңгөн башкывыс-тыр» — деп хөөрөп олурду.

Чалап алган башкыларывыс — Тыва Республиканың Камбы-Ламазының удуртулганы-биле Камбы-Лама эргелелин мурнундан чалаан Индияның ийи улуг тантра хүрээзиниң бирээзи «Гюдмед» хүрээзинден келген улуг Башкының киржилгези-биле «Джензрек» езулалын кылырда, ак сүт, ааржының, чигир-чимистиң, өреме-саржагың, далган-тарааның дээжизинден кылыр болду. Чамбал башкы езулалдың ажык-дузазын тибет дылдан тыва дылче очулдуруп, улуг тайылбырны кылды. «Аас-дыл, каргыш-чатка, айыыл-халап, аарыг-ажык чайлап чорзун дээш, сактып бодаан үлө-херек бүдүп чорзун дээш, бүгү-ле кылдырган багай үлени арыг-лаары-биле, «От» бурганнга болгаш «Ямантака» бурганга өргүл кылыр улуг езулал-дыр» — деп тайылбырлады.

Улаштыр өгбелеривистиң чурттап чорааны «Шивилиг» аржаанынче чорутувус. Эрткен чылын аржаанның эдээңге Салчактарның болгаш Хомушкучуларның аймактары ажы-төлүн демнештиргеш, Субурганның таваан салып, тудуп доосканнар. Бо ажылды уштап-баштап, улуг үлүүн кириштирген — кол маадырларывыс Николай Көк-оолович, Чечек Комбуевна Салчактар база өскелер-даа. Аржаанывысты башкыларывыс арамайлап, улуг езулалды база кылдылар.

Сөөлүңде Ольга Шуртуевна Донгак өөнүң эзинге: «Ам черле Шолбан Токус-ооловичиниң бодап чораан изиг күзели бүткен, улуг езулалды кылган» — деп өөрүп чугаалады. Бүдүн хүн дургунда бистерге улуг езулал кылып берген башкыларывыска өөрүшкүнү, кадыкшылды, аас-кежикти, ажыл-ижинге чедишкенин, ак орукту сеткиливис ханызындан өөрүп четтиргенивисти илередип, байырлаштывыс.

Шончалай ДОНГАК, Ак-Довурак хоорайның «Теремок» уруглар садының башкызы.

Тыва дылдың Хүнүңге утку

ТӨРЭЭН ДЫЛГА МӨГЕЙ

Абдулатип Гафуров: «Кандыг-даа кижиниң кол дылы дээрже-ле иезиниң дылы болур. Бодунуң дагыларынга ынак эвес киж, өскелерниң шынааларынга ынак бооп шыдавас. Бажыңдан тыппаан аас кежикти кудумчудан тып албас. Бодунуң иезинче дүкпүрүпкен киж өске херээжен кижиге база дүкпүрүптер...»

Чингиз Айтматов: «Төрээн дылын ышкынган киж чонунуң төөгүзү болгаш культуразы-биле харылзаазын чидирген, чонундан хоорлуп адырылган киж болур. А өске чоннарның культуразы ол кижиге база хаагыг болганындан, ол өске чоннуң культуразынча база долузу-биле кирип шыдавас болгаш аңаа боттун кижизи бооп шыдавас, түңнелинде ол каяа-даа хамаарышпас, улчумал киж (маргинал) апаар, өскээр чугаалаарга, «өске чоннуң аразына хары киж, төрээн чонунуң иштинге база-ла хары киж» деп адаттынар киж апаар».

Константин Паустовский: «Төрээн дылынга тоомча чок киж дээрже-ле, черлик киж-дир. Ол алыс бүдүжүндөн-не кижилерге хора чедирип болур, чүге дээрже ооң төрээн чонунуң эрткен, амгы болгаш келир үезин бичии-даа тоовазын көргүзүп турары ол».

С.Г. Тер-Минасова: «Улуг чоннарның дылдарының салдары-биле кандыг-бир чоннуң дылының болгаш культуразының өлүмү — ол дээрже ушчок ыракта кедээн айыыл, аңаа көөрдө улуг айыыл — национал культураларны дөмейлештирери, оларны бүгү кижилерге таарыштырган, национал онзагайларын чидирген кандыг-бир кылымал чүүлче (суррогат) шилчидери-дир. Деңнелге ажылгап чугаалаар болза, кижитөрөлгөтен айызалган, айыраң каас

чечектерлиг шынааларны оларны өйлеп каан дең-де чок кылдыр кыргып каан ханга аянга солуп алганы ол

Тыва улустуң үлегер домакта

«Сөглээн сөс — кертк»
«Үлегер сөсте нүгүл чок, балык чок», «Мал киштеп киж чугаалажып таныжар

«Тенектин сөзү аңчы, бүрүзү ажыг», «Узун ды ораажыр, узун эдек бутка оо «Кургаг ыяш чимис чок, хоо дуза чок», «Чорук багы — багы — чаргы», «Эп бажы — бажы — хан», «Хей сөсте чаңгыс сөсте хор чок».

«Шын сөске чон ынак, ч үнүш ынак», «Багда доң башын быжыг», «Чөптүг сөс чок, чөремеде сөөк чок», сөглээн кижээ тенек кижиге, вык туткан кижээ ызырары

«Сөглээн сөстүн чиг рек, чиир эъттин чаглыгы «Бижектин чидии херек, сө гези херек».

Кожамыктар

Көвей-балай сөзүм-не ч Көпке чашпыыр хөнүмү Багай-көвей сөзүм-не ч Байга чашпыыр хөнүмү

Чечек үнген Чеди-Белди Ойттуг, суглуг чыдыр-ла Чечен сөстүг мээң эжим Эштиг өөрлүг олур-ла бе

Улустуң ырлары

Дарган киж соккан хом Дошпулуурдан эткир бол Даңгырактың шыңчы сөз Доңгурактан чидиг болур

Казылгандан кара чараш Каткың-на кай, чугааң-на Сөөскенден кызыл чараш Сөзүң-не кай, чугааң-на

Күлтегинге тураскааткан биче бижик (үзүндү)

(Эрте-бурунгу түрк дылдан амгы тыва дылче ф.э.к. Д.А. гуш очулдурган; шүлүк хевиринче Тыва Республиканың Улуг чогаалчызы А.А. Даржай шилчиткен).

... Түрк беглер, чон, мону дыңнаңар! Түрк чонну каттыштыр чыып, эл-чуртту Канчаар тударын бо дашта оя шаптым. Азып-тенип, чазыг кылып, тараарың Хая дашта база немей оя кактым. Сөглээр бодаан сөстеримни дөгөрезин Мөңге дашта сиилбип тура, оя кактым. Бөгүнгүнүң түрк чону база беглер, Шөлээн олче көрүп тура, билип алгар! Дүжүлгээ чагырткан беглер болган-на чок, Дүвү-далаш чазыг кылыр болгай силер! Мөңге дашты тургузар деп чарлык болдум. Табгач хаандан сиилбикчи келдирттим, Дашты оюп сиилбиин дужаадым. Сөзүмнү ол ойзуп-кыйзып өскертпеди. Табгач хааны сиилбикчизин менче ытты, Аңаа тускай бажыңны мен туттурдум.

Арты-иштинге тускай сиилбиг оя кактырдым, Дашты аңаа тургузар деп дужаадым. Он-согуннар оолдарыңа, өске аймактарга чедир Ону топтап, көрүп, билип алыңар! Мөңге дашты тургузар деп чарлык болдум. Ол амдыгаа дээр белдир черге турзун дээш, Орук белдириниң ынчаар турар черинде Мөңге дашты тургускаштың бижидим. Ону көрүп, топтап тура, мынчап билиңер, Ол дашты мен... Бо бижикти бижээн киж — Ооң оол дунмазының оглу Йоллыг-тегин.

З.Б. САМДАН чыып турган

Тываның гуманитарлыг болгаш тускай шинчилер институдунуң (ТГТИ) башкарыкчы эртем ажылдакчы филология эртемнериниң кандидаты

(Уланчы)

● «Шынның сылдызы» мөөрей

ДУҢМАМНЫ КӨРГЕШ...

(Очерк)

(Уланчызы. Эгези № 117 (18850)
«Шында»).

Кызылга келгеш, дарганың өрзө-
келген.

Опанас Хурбаевич, силерни бис кадык
алал сайыдының бирги оралакчызын
идип, томуйлаар дээш, келдиртис,
ээржерилер бе? — деп, Анчымаа
битовна айтырган.

Чоннуң чугаазы «Даанганда берге
дээш сактып келгеш:

Ийе, чөпшээрерип тур мен, Анчымаа
битовна — деп харыылаан.

Моон чоруткаш, Мендуме Кылаеви-
өрзөлинге киргеш, албан чугаалажыр
ден бе? — деп, дарга чагаан.

Мендуме даргага ужуражып чедерге,
ирги оралакчы болурун дыңнааш, ооң
жылынга сүмени кадып, эки-чаагай ак
күзүш, холун туткан.

Ондар кадык камгалал яамызынга
аппелляцияларда, бир дугаарында респуб-
лика бодунуң харыылаар ужурун эмчи
терлерин эки өөренип эгелзэн. Опанас

эмнелгелерде эмнеткен кижилериниң
сегивзенин түңнөп, аналитиктиг
кадык үндүрүп, янзы-бүрү аргаларны
эмнерни чөп ажыгларын көөр турган.

Тегерге эмчилерни четчелеп, оларга
аппелляцияларны эрттерин, билиин бе-
лиин организастаарын харыылаар киж

Аптека херзэн база ол харыылаар.
Опанас Хурбаевич республиканың суур-
кезип, ында эмчилерниң ажил-ижин,

кыч чоннуң кадыкшылын билип ап
Тываның кайы-даа булуңнарында
беркулезу болгаш шээр аарыглар хөй

а, чон ортузунга тайылбыр ажилды
бирер сорулганы салып, эмчи комис-
тургускаш, кожуун бүрүзүңгө чедип,

аарыгларны чавырылдырар дээш,
ай ажилдарны кылган.

Ийи кадык бирги оралакчызы чаа дооскан
эмчилерни кожууннарже чорудуп, аңаа

албан ажилдаар керээ чарып, эмчи
те 4-6 ай дургузунда билиин бе-
дистарже чыл санында чорудуп, ажил

«Шын»-га келгеш, республиканың
аарыгларны эртем-практиктиг улусчу

ин болгаш реабилитация төвүн
Чазаның доктаалы-биле өске

ден мурнай республикага ажиткан.
ан Тыва АССР-ниң депутаданың

дынга Чөөн-Хемчик кожуунуң Ийме
вискээринге депшиттирип тургаш,

уларның дилзэн езугаар, Чадаана
ан 48 км. ыракта Ийме суурга, 25

участок эмнелгезин тургустургаш,
тарлыг автомашинаны бергенин чон

Ол эмнелгениң бөгүңгө дээр ажык-
нукчулар утпаан.

Республиканың Кадык камгалал яамы-
айыттың оралакчызы болуп 27 чыл

аш, бодунуң ажилын мынчаар түңнөп
ижги: «Кижини долгандыр турар эм-
и, чогаадыкчы езу-биле ажилдаарга,

гыш-сеткилим чайгаар-ла көдүрлү
арның аразында кайгамчык ажилда-
арни ам-даа утпайн чор мен. Олар-
ээр эмчи Лидия Михайловна Козло-

Ивановна Тарасовага, кол экономист Зи-
наида Ивановна Лобановага.

Опанас Ондарның Тыва Республиканың
кадык камгалал шугумунга ниити ажил
стажы 35 чыл. Ооң ажылын Тываның Чазаа
бедии-биле үнелээш, «ССРЭ-ниң кадык
камгалалының тергенин» деп хөрек демдзэн,
«Тыва АССР-ниң алдарлыг эмчизи» база
«Россия Федерациязының алдарлыг эмчи-
зи» деп хүндүлүг аттарны, «В.И. Ленинниң
төрүттүнгенинден бээр 100 чылынга» болгаш
Тыва Республиканың «Күш-ажылга шылга-
рал» дээш деп медальдарны тывыскаан.

Тыва Республикага кадык камгалал
яамызының тургустунганының хүнүн тава-
рыштыр байырлалда Опанас Хурбаевичини
«Ада-чурттуң кадык камгалалының мур-
нунга ачы-хавыязы дээш» база «Россия
биле Тываның каттышканының 100 чы-
лынга» деп медальдар-биле шаңнаан. Ол
Россияның кадык камгалал яамызындан
«Кадык камгалалды организастаарының
бедик категориязының эмчизи» деп атка
аттестацияны эрткен.

Опанас Ондарның удуртулгазы-биле
Кызылга бир дугаарында республиканың
уругларының эртем-практиктиг улусчу эм-
нээштин болгаш реабилитация эмнелге төвү
ажыттыган. Амгы үеде ол төп улам сайырап
ажылдап турар.

Ооң ийи кызы Кама биле Ирина эмчилер.
Кама Опанасовна Ондар республиканың бир
дугаар эмнелгезинде, чүрек-дамыр аарыглар

төвүнүң чүрек аарыгларының бир дугаар
эмнелге салбырында. Ол чүрек-дамыр
органның канчаар ажилдап турарын ап-
парат-биле тодарадыр тергип мергелдиг

эмчизи. Ийигизи Ирина Опанасовна Бадыргы
республиканың наркология диспансериниң
кол эмчи. Ол Тыва Республиканың кадык
камгалалының алдарлыг ажилдакчызы, ме-
дицина эртемнериниң кандидаты. Ийи кызы
өг-бүлелиг, ажи-төлдүг, төлөптиг ажилдап
чоруурлар.

Ооң өөнүң ишти Светлана биче сеткил-
диг, хүндүлзүчел, дузааргак киж. Светлана
Афанасьевна ооң ажылынга дыка дуза
кадып чораан. Оларның үшкү уруу база

эмчи, Москвада ажилдап, чурттап чоруур.
Светлана Ондар Шушенское. Кызылга
ажылдап турган. Республиканың Кызыл крест

организациязын баштап, республиканың
профилактика эмнелге төвүңгө хөй чылда
чедишкенин ажилдааш, хүндүлүг дышта-

нылгаже үнгөн. Кажан Опанас Хурбаевич
аарый бергенде, ону чедип, тургузуп, кылаш-
тадып канчанмаан дээр! Ол хостуг үезинде

чааскаан чазын, күзүн огородка ажилдап
тургаш, аарыг кижини ногаа аймаа-биле
азырап турган.

Светлана Афанасьевна — Тыва чурттуг
кижи, ада-иези Шагаан-Арыг хоорайга төрт-
түңгөн. Ачазы Ада-чурттуң Улуг дайынының
киржикчизи, хөй шаңналдарны эдилекчизи.

Олар Арыг-Үзүү суурга чурттап чорааннар.
Ачазы Афанасий Григорьевич Казанцев
«Революстуг кызыл тараачын үлөтүрүүнүң
25 чылы» аттыг совхозтуң директору турган.

1997 чылдың ноябрь ай турган. Кадык
камгалал сайыды Күдөк шөлзөлей бергеш,
орнунга Ондар Хурбаевичини түр арттырып
каан. Ынчан Чазактың оралакчы даргазы

Мельников Москвага ажилдап турган бол-
гаш: «Мында эмнер бар, келгеш ап алыңар»
— деп туруп берген. Ол эмнерни алыр дээш,
Москваже чорупкан. Чеде бээрге, эмнер бар,

а ону садып алыр акша херек болган. Ынчан
үе дыка берге турган. Акша тыпкаш, эмнер
садып алыр бодааш, ону дилеп, организа-

циялар кезип, маңнап турда, чеди хонук
четкен. Жежээ Москвада уруу Олганың
бажыңыга олурарга, ооң бажы дээскинип,
чүрээ оожумнап турган хире болган. Оон

хенертен чүнү-даа билбес. Уруу ону эскерип
кааш, «дүрген дуза» чалаптарга, эмчилер
келгеш, Москваның чеди дугаар эмнелгезинге
эккелген.

Алдын-оол ОНДАР.

Кызыл хоорай.

(Уланчылыг).

● Эки кижиге дугайында

БАЛЫКЧЫДАН КОЖУУН
БАШТЫҢЫ ЧЕТКЕН

Мөңгүн-Тайганың бурунгу
чери — Мөген-Бүренниң Шеге-
тейлери бойдус-чурумалдыг,
аң-меңниг кайгамчык чараш оран.

Шегетейлерниң бүүрелери боду
бүткен борбак-борбак инек хире даш-
тары, ниитизи-биле ол кезек черлер
бурунгу омур-хевири-биле онзагай.
Шириин агаар бойдустуг бо ыраккы
булуңда бөдүүн, биче-сеткилдиг ажил-
иши чон чурттап чоруур.

Бо тоолзуг оран Шегетейлерге моол,
алтай аймак чон-биле кожа чурттап
чораан бөдүүн араттың өг-бүлезинден

берген үези ол боор. Шак-ла ынчалдыр
школага өөренип киргижемге чедир
ада-ием холунга, анай-хураган аразын-
га өскөн кижиге мен ийин» — деп, Шой-оол
Иргитович чугалаар кижиге.

Ш.И. Намы 1950 чылда Мөген-
Бүрен эге школазын дооскаш, улаштыр
Мугур-Аксының 7 чыл школазын кончуг
эки демдектерлиг дооскан. Школага
өөренип чораан чылдарында-ла ол
бодунуң оожум-топтуг, чазык-чаагай
бүдүжү-биле ылгалып, 6-7 класстарга
өөренип турувуста-ла бистин кла-
зывыстың даргазынга соңгудуп турган.
Чылдар эрткенде ам бодап чоруурумга,
ынчан-на даргалаар мөзү-шынарны ол
бодунга хевирлеп эгелзэн турган боор.

Мугур-Аксының 7 чыл школазын
дооскаш, Кызылдың №2 школазынга
өөренип киргеш, 1963 чылда дооскан.
Ол школага өөренип тургаш, хол
бөмбүүнүң бөлгүмүңгө кирип алгаш,
удаваанда шыырак ойнакчы кылдыр
бодун көргүзе берген. Школачылар ара-
зынга республика чергелиг марылдаа-
ларга №2 школа доктаамал тилекчи
болуп, шаңналдыг черлерден дүшпейн
турган. Ооң кол ойнакчызы Шой-оол
Намы Тываның школачыларының
шилдек командазының составынга
кирип, республикадан дашкаар ойнап
чораан. Ол хол бөмбүүнүң 1-ги спортчу
разрядтыг.

Шой-оол Иргитович школа доос-
каш, Бурятияның көдээ ажил-агый
институдунуң инженер факультетинче
өөренип кирген. Институтка өөренип
тургаш, кырган ада-иезиниң кадыкың
байдалы-биле Красноярскиниң көдээ
ажыл-агый институтунче бот-өөре-
дилге-биле өөренип кылдыр шилчитти-
рип алгаш, 1975 чылда дооскан.

Ооң күш-ажылчы намдары бөдүүн
балыкчы оолдан эгелзэн. Ынчангы
«Малчын» колхозтуң «Хиндиктиг-
Хөлге» балыкчылар бригадасынга
бир чыл хире ажилдаан, ооң соонда
«Малчын» колхозтуң гараж эргелекчи-
зи, колхозтуң спорт болгаш аныяктар
ажылының талазы-биле инструктору,
зоотехник — хой бригаданың бригади-
ри болуп 1973 чылга чедир ажилдаан.

Шой-оол Иргитович 1973 чылдан
эгелеп Мөңгүн-Тайгага кожуунуң
удуртур ажилдарынга ажилдап эге-
лзэн: кожуунуң көдээ ажил-агый
продуктуларының талазы-биле күрүне-
ниң кол инспектору, көдээ ажил-агый
эргелелиниң начальниги, «Мөген-Бүрен»
совхозтуң директору, партияның район
комитетиниң инструктору дээш аңгы-
аңгы албан дужаалдарга 1988 чылга
чедир ажилдаан. 1988 чылдан эгелеп
райкууском даргазының оралакчы-
зы — райплан даргазынга ажилдап
тургаш, райкууском даргазынче деп-
шиттирген. Ол албан-дужаалга 1993
чылдың төнчүзүңгө чедир ажилдаан.
Ооң соонда кожуун чагырганың
даргазы албан-дужаалга 2002 чылга
чедир ажилдааш, кожуунуң Төлээ-
лекчилер хуралын ийи чыышты улай
2010 чылга чедир даргалап, кожуун
Баштыңыга соңгудуп чораан. Ол
«Тыва Республиканың алдарлыг ажил-
дакчызы» хүндүлүг аттың, хөй санныг
күрүне шаңналдарының эдилекчизи.

Кады кыраан эжи, өөнүң ишти Ольга
Салчаковна Тондар — хөй ажи-төлдүң
ынак авазы, садыг шугумунуң хоочуну,
«Кооперацияның тергенин» аттың
эдилекчизи. Ажи-төлү социал адырда,
өөредилге шугумунда ажилдап чоруур
экономистер, башкылар. Мөңгүн-Тайга
кожуунуң хүндүткелдиг кижилериниң
бирээзи — чоннуң огу Шой-оол Иргит-
овичиге, ооң өг-бүлезинге аас-кежиги,
чаагай чолду, ак орукту күзедим.

Татьяна ХОМУШКУ,

күш-ажылдың хоочуну.

Кызыл хоорай.

үңгеш, амыдыралдың чүүл-бүрү эзрен-
неринге таваржып чорааш, бодунуң
кызымаа-биле эртем-билигни чедип
ап, көдээ кара ажилчын, балыкчы
оолдан кожуун удуртуп-баштаар албан-
дужаалга чедир делшип, улуг орукту
эрткен чаңгыс классчым Шой-оол
Намының дугайында чүгүртү бижип
көрейн.

1943 чылдың июль айда чаа тур-
густунган Мөңгүн-Тайга кожуунуң
Мөген-Бүрен сумузунуң девискээри
болур Ак-Хем бажыңга мал ажилдыг
бөдүүн арат Иргит Намы, Саая Чодураа
оларның өг-бүлезинге Шой-оол Иргит-
ович Намы төрүттүнгөн.

«Ынчан чайның кончуг изиг-халыын
үезинде Ак-Хемде Хам-Дааның кызаа
бажыңга алды өг чаңгыс чайлагга
турган дээр. Аалдарның эр кижилери
Ортаа-Шегетейге тарып каан таразын
суггарары-биле чорупкан турган. Аал-
га чүгө 70 ажыг харлыг кырган-ачам
турган, чаш кижиниң хинин кезер кижиге
херек апаарга, ол кырган-ачам кудазы
болур хам, караң кернүр Севил дээр
угбайны чалап эккээрге, ол мээң хиним-
ни кескен дээр. Ынчангаш ол хамның
алгыш-йерээли менде сиңгенинден аас-
кежиктиг чурттап чоруурум ол ыйнаан.

Ол үеде бистин аалдарывыс моол
аалдар-биле кожа кыштаар, чайлаар
турган болгаш, колдуунда-ла моол
оолдар-биле кады ойнаар турган мен,
ооң ачызында моол дылга база шору
өөрени берген мен. Кыжын моол оол-
дарга алгы чүвүр даарааш кедирип
каан боор, авам оларны өттүнүп, меңээ
база алгы чүвүр даарааш кедирип каар,
ийи кыжын кеткен мен, чылыы аажок
боор чораан. 1949 чылдың төнчүзүңде
боор, бир-ле дугаар хлебти сонуургап
чигенимни сактыр мен. Айттарлыг орус
кызыгаар шериглери 3-4 болуп алган
аалдар кезип чоруурлар, хыналда-
ла кылып чоруурларны ол ыйнаан, ол
чорааш, хлевин, чигирин эътке орнап
алыр турганнар. Ол хлебти ак чигирге
холуй дайнап чирге, ыңдыг амданныг
чем кайда-даа чок ышкаш сагынды-
рар турган. Ол чылдарда Совет-Моол
күрүне кызыгаарын тургузуп эгелей

ЧАРЛАЛ

РЕКЛАМА

ЧАРЛАЛ

РЕКЛАМА

ЧАРЛАЛ

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТЕС-ХЕМ КОЖУУННУҢ ЧЫРГАЛАНДЫ СУМУЗУНУҢ ТӨЛЭЭЛЕКЧИЛЕР ХУРАЛЫ

Тыва Республиканың Тес-Хем кожуунуң Чыргаланды сумузунуң чагырга даргазының албан-дужаалын ээлээр конкурсту эрттирериниң дугайында чарлап тур. Конкурс 2016 чылдың ноябрь 6-да 12.00 шакта Белдир-Арыг сумузунуң Ленин кудумчузу, 27 дугаарлыг бажыңында сумунуң чагырга бажыңыга болур.

Конкурстуң негелделери

Чыргаланды сумузунуң чагырга даргазының албан-дужаалынче дээди эртемниң, организацияларның удуртукчу албан-дужаалыга үштен эвээш эвес чыл ажилдаан стажыг, шийтирип чорбаан, бодунуң амы-хуу болгаш ажил-ишчи шынарлары-биле чагырга даргазының албан-дужаалыга, муниципалдыг ажил-албанга ажилдап шыдаар Россия Федерациязының кандыг-даа хамаатызы кордап болур.

Конкурс комиссиязынче документилерни кирирениң чуруму Чагырга даргазының албан-дужаалынче кордакчы 2016 чылдың ноябрь 6-га чедир дараазында документилерни кириер:

1. Конкурса киржириниң дугайында хууда билдириишкин.
2. Паспортуңуң, күш-ажыл дептериниң, эртемниң дугайында дипломуңуң хоолгаларын.
3. Хамаатының бодунга хамааржыр өңчү-хөрөңгилериниң болгаш орулгаларының дугайында декларация.
4. Эмчи шынзылгасы (№086/у майык езугаар).
5. Допчу-намдары.
6. Өске-даа медээлер.

Хоолгалар бээрде, документилерниң боттарын база ап алыр.

Конкурстуң негелделериниң тодаргай тайылбырын Белдир-Арыг сумузунуң Ленин кудумчузу, 27 дугаарлыг бажыңында сумунуң чагырга бажыңыга келгеш, билип ап болур. Харылзажыр телефоннары: 8(394)3821271, 89233803757.

Ч.Б. Балдан,
Чыргаланды сумузунуң баштыңы.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ АДМИНИСТРАЦИИ СУМОНА КУНДУСТУГСКИЙ КАА-ХЕМСКОГО КОЖУУНА РЕСПУБЛИКИ ТЫВА

29 марта 2016 года №34 с. Кундустуг

О присвоении порядкового номера земельному участку Руководствуясь Федеральным законом «131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», а также для упорядочения адресного хозяйства Администрация сумона Кундустугский Каа-Хемского района Республики Тыва ПОСТАНОВЛЯЕТ:

Присвоить порядковый номер земельному участку, расположенному по адресу: Республика Тыва, Каа-Хемский район, с.Кундустуг, ул. Новая, дом № 7а, предоставленный Соян Саян-ооловну, ориентировочной площадью 1000 кв.м, под строительство жилого дома.

Контроль за исполнением данного постановления оставляю за собой.

Постановление вступает в силу с момента его подписания.
И. о. председателя администрации сумона Кундустугский Каа-Хемского района С.В. Ширин-оол.

**АЛДЫН, МӨНГҮН САДЫП АЛЫР МЕН
ӨРТЭЭ ААР 8-923-338-9188
8-902-996-2243**

ОГРН 304246417300108

Реклама.

УАЗ автомашинага артык кезектерни

барын садып ап, чогуң чагыдып ап болур. Чагыдар болза, өртээниң 50 хуузуң баштай төлөп алыр. Өртээ Новосибирск хоорайны. 20 хууга чедир чиигелделиг.

Магазин «Регион 17», Интернациональная кудумчузу, 115, (2 дугаар каът)
Тел. 8(394-22)-6-60-40, 8-913-358-08-88.

ИП ФАТЕЕВ А.Ю. ОГРНИП 315171900004490

Телефонниң үндээниге парлаан.

«ШЫН»

ТУРГУЗУКЧУЗУ:
Тыва Республиканың
Информатизация болгаш харылзаа
ямызы.

Кол редактор
А.С. ШОЮН

Редакцияның болгаш үндүрүкчүнүн
адреси: 667000. Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор А. С. Шююн — 2-01-35.
Кол редакторунуң оралакчызы А. М. Саая — 2-17-91.
Секретарь А. А. Эртин — 2-30-69; тел/факс (394-22) 2-30-69.
Бухгалтерия, реклама, чарлап килдизи (Н.Б.-Б. Оюн, А.А. Лагбы) — 2-18-10.
РЕДАКЦИЯНЫҢ КИЛДИСТЕРИ:
Нийтилер-политиктиг (редактору Ш.М. Суван, корр. А.Д. Даржаа),
Экономика, үлөтпүр болгаш көдээ ажил-агый (редактору Д.С. Монгуш,
корр. С.А. Даргын-оол),
Социал айтырылгар (редактору Н.С. Эргеп, корр. А.Н. Соян, Ш.Н. Ховалыг),
Культура, чогаал, медээлер база спорт килдизи (редактору С.Ө. Ооржак,
корр. А.Д.-Б. Базыр-оол),
Очулга (редактору Д.И. Чыдым, очулдурукчу А.К. Ооржак),
Фотохорреспондент В.Ф. Чадамба,
Солун чыскаакчылары С.Н.Монгуш, А.К.Ооржак,
Корректорлар А.Ч.Чамзырын, Ч.Н.Мачык,
Нийти телефон — 2-30-69.

Расч. счет № 40603810900004000277
Корр.счет № 30101810500000000735
БИК 049304735 ИНН 1701008465
КПП 170101001
ОАО АБ «Народный Банк Республики Тыва»
г. Кызыл.

Харылзаа, информация технология-
лары болгаш массалыг коммуникация-
лар адырынга хайгаарал талазы-биле
Федералдыг албан-дужаалыг Тыва Республика
талазы-биле эргелели «Шын» солуну
2012 чылдың декабрь 3-те бүртүккөн.
Херечилелдин дугаары — ПИ № ТУ17-
00068.

Солуну «Тываполиграф» ААН-ге парлаан.
(Кызыл, Шетинкин болгаш Крайченко, 1).
Солунда парлааттынган материалдары
торларының бодалдары редакцияның туруктуу
дүүшпейн барып болур. Айыттыңан санчы
өске-даа фактылары, дыңадылгалары дээш
боттары харылзаа.

Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефон
долгаар.
Чылдыгдалга индекс: хуу кижилерге — 11330
организацияларга — 31730
Солун негелдеде үш катал үнөр.
Хемчээли 3 парлаар ажа. Тираж 4157.
Номериң парлагашке дужааганы графика
21.00. херек кырында — 18.00

ГОСТЕХНАДЗОР РЕСПУБ-
ЛИКИ ТЫВА информирует насе-
ление о возможности получения
государственной услуги «Выдача
и переоформление разрешения,
выдача дубликата разрешения на
осуществление деятельности по
перевозке пассажиров и багажа
легковым такси на территории
Республики Тыва» в электронной
форме посредством Портала госу-
дарственных и муниципальных ус-
луг Республики Тыва uslugi.rtyva.ru

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Хурал представителей сельского
поселения сумон Нарынский Эрзин-
ского кожууна Республики Тыва про-
водит конкурс на замещение долж-
ности председателя администрации
сельского поселения сумон Нарынский
Эрзинского кожууна Республики Тыва.

Документы от кандидатов прини-
маются с 19 октября по 07 ноября
2016 года с 09 часов до 17 часов по
адресу: Республика Тыва, Эрзинский
кожуун, с. Нарын, ул. Чаа-Суур, дом 12,
кабинет председателя Хурала пред-
ставителей сумона.

С условиями конкурса, положением
о проведении конкурса, проектом тру-
дового контракта можно ознакомиться
на официальном сайте <http://erzin.ru>.

Хурал представителей сельского
поселения сумон Бай-Дагский Эрзин-
ского кожууна Республики Тыва прово-
дит конкурс на замещение должности
председателя администрации сель-
ского поселения сумон Бай-Дагский
Эрзинского кожууна Республики Тыва.

Документы от кандидатов прини-
маются с 19 октября по 07 ноября
2016 года с 09 часов до 17 часов по
адресу: Республика Тыва, Эрзинский
кожуун, с.Бай-Даг, ул. Красных Пар-
тизан, дом 12, кабинет председателя
Хурала представителей сумона.

С условиями конкурса, положением
о проведении конкурса, проектом тру-
дового контракта можно ознакомиться
на официальном сайте <http://erzin.ru>.

Консультация таролога.

Телефон:

8-983-590-8183,
8-923-386-0626, 5-18-96.

Вашу рекламу прочтет вся
Тува на страницах газеты
«ШЫН».

«ШЫН» — газета, которая
распространяется по всей
территории республики.

Т: 2-18-10.

Байыр чедириишкини

Бистиң эргим, ынак киживис
Александра Дугаровна Салчак
октябрь 19-та 60 харлаар. Ол Бай-
Тайга кожуунуң Тээли суурнуң
харылзаа салбырында дыка хөй
чылдарның иштинде ажилдап
чоруур. Ажылынга бердинген,
хөй-хөй шаңнал-макталдарның
эдилекчизи. Ол — биче-сеткил-
диг, дузааргак, оожум-топтуг, 1
оолдуң ынак авазы, 1 уйнуунуң
кырган-авазы. Ынчангаш юбилей-
ин таварыштыр бо одуругларны
бараалгаттывыс.

Байырланчыг 60 хар
Бөгүн сенче аалдап келди.
Бурган чаян хүнүң-биле
Байырывыс хүлээп ап көр.
Ажыл дээндө олут орбас
Аныяндан эрес кезээ.
Ажыл-ишчи топтуг чаңың хүндүлээр бис
Аас-кежик кадыкшылды күзеп тур бис.

Хүндүктел-биле, төрөлдө

Монгуш Хүлер оглу Русланны төрүттүнгөн хү
байыр чедирбишаан, кадыкшылды күзедим.

КУШ ЧОК ДЕП САНААР

Бии-Хем кожуунуң Тарлаг ортумах
лазының 2013 чылда дооскан Тюлюш Сүт
Викторовичиниң адынга тывыскан аттест
читкенин барымдаалааш, ону күш чок деп са

НОВАЯ МЕБЕЛЬ ПО 1000 РУБЛЕЙ

столы, прихожие, комоды...

Звони 8-903-077-74-74.

ИЗВЕЩЕНИЯ

В администрацию муниципального района
Хольский кожуун Республики Тыва поступило за-
явление от гражданина РФ Сундуй Айму Каадыр-оол
о предоставлении земельного участка по адресу:
с.Холь, ул. Чаа-Холь, ул. 60 лет Октября, дом 33
с кадастровым номером 17:14:0101029:561, с
площадью 1000 кв. м, вида разрешенного исполь-
зования (назначения) «для ведения личного подсоб-
ного хозяйства»;

В рамках действующего законодательства ад-
министрация муниципального района «Чаа-Хольский ко-
жуун Республики Тыва» в течение 30 дней со дня опу-
бликования данной информации принимает письмен-
ные возражения по данному заявлению.

И.о. начальника отдела по имущественным
отношениям администрации
Хольского кожууна С.Кускайлы.

В Администрацию Пий-Хемского кожууна по-
ступило заявление от Шагдыр Ляйсан Маадыровны
предоставлении в собственность с преимуществен-
ным правом выкупа земельного участка из земель сель-
скохозяйственного назначения, по адресу: Республика Тыва,
Пий-Хемский район, местечко «Вавилинский затон»,
7 км с правой стороны трассы Кызыл — Кара-Холь,
С общей площадью - 1200 кв.м., кадастровый номер
17:18:0103004:433, вид использования - для с/х
цели и огороженности.

В рамках действующего законодательства в те-
чение 30 дней со дня опубликования данной информации
Отделом земельных, имущественных отношений и
архитектуры администрации Пий-Хемского кожууна при-
нимаются письменные заявления по данному заявлению.

Начальник отдела земельных, имущественных
отношений и архитектуры Б.В. Кужугет.